

A photograph of a man with a full beard and a woman smiling while working with straw and leaves. The man is holding a bundle of straw, and the woman is holding a large green leaf. They are both looking down at their work. The background is slightly blurred, showing a candle holder with three lit candles.

Kerk voor morgen

Vanaf de start is Hans Schaeffer betrokken bij het kerkvernieuwingsinitiatief Kerk2030. Het sluit goed aan bij zijn vakgebied, praktische theologie. Maar, schrijft hij, afgelopen jaren is Kerk2030 voor hem meer geworden dan een 'interessant traject'. 'Ik zie hoe het delen van ervaringen, van Bijbelwoorden en van inzichten helpend is voor anderen. Ik verwonder me erover hoe anders sommige mensen denken en voelen, maar hoe we desondanks in verbondenheid aan God en elkaar zinvol, kritisch en bemoedigend daarover kunnen spreken.'

» BESCHOUWING

Ik geloof in de kerk. Ik geloof in een heilige, katholieke en apostolische kerk. Dat betekent natuurlijk niet dat ik in de kerk geloof zoals ik in Jezus Christus geloof. Dat is een belangrijk verschil dat al sinds de eerste eeuwen erkend is. Je stelt je vertrouwen alleen op God. De kerk gelooft niet in zichzelf. Toch is het allereerst *in* de kerk dat we Jezus belijden. Geloven en blijven geloven is iets wat we alleen samen met anderen doen en samen kunnen volhouden. Alleen samen met andere gelovigen zijn we in staat te omvatten hoe groot en diep en rijk het evangelie van God is. Ik besef heel goed dat ik die ander nodig heb.

Taarten bakken

Onlangs las ik het boek *Still* van de Amerikaanse schrijfster Lauren F. Winner, uitgekomen in 2012. *Notities bij een mid-faith crisis* is de ondertitel. Winner doceert aan een predikantenopleiding in Amerika, is Joods opgevoed, maar later tot het christelijk geloof bekeerd. Ze schreef meer zeer toegankelijke boeken over geloven. In *Still* beschrijft ze eerlijk en krachtig hoezeer zij de kerk nodig heeft om te blijven geloven. Met kerk bedoelt ze dan nadrukkelijk niet alleen kerkdiensten of liturgie, hoewel deze wel de doorgaande structuur en het gebinte van haar geloof dragen. Maar vandaaruit ontstaat een heel web aan praktijken, contacten, mensen, verhalen en ervaringen. Van een wandeling in de natuur, taarten bakken en maaltijden bereiden waarvan anderen kunnen meegenieten, tot aan het lezen van de Bergrede bij de trappen van een slijk en imposant bankgebouw: 'Verzamelt u geen schatten op de aarde...'. Winner maakt duidelijk dat alledaags geloven voor veel mensen, soms gedurende lange tijd, niet dat duidelijke en gedreven geloof is. Er is heel veel grijs en bruin in het schilderij van ons leven. Middenkleuren (*middle tint*) noemt zij dat: kleuren die je als schilder gebruikt om dat wat uitgelicht moet worden contrast te geven. Denk aan al die tinten zwart en bruin die Rembrandt in zijn schilderijen gebruikt.

» Er is veel grijs en bruin in het schilderij van ons leven «

Blikkerig geluid

Ik herken mezelf hier sterk in. Niet dat ik in een existentiële geloofscrisis zit, maar toch: ik leef ook niet dagelijks op de toppen van mijn geloof. Er is veel *middle tint* in mijn leven. Eerlijk gezegd biedt ook de kerkdienst lang niet altijd de ultieme ervaring van vuur of kracht. Zeker in de afgelopen coronamaanden was een scherpje met blikkerig geluid van een enkele zanger(es) met orgelbegeleiding voor mij niet het spirituele hoogtepunt van de week. Als er dan ook geen vanzelfsprekendheid van een kleine groep is, persoonlijk geloofscontact met medechristenen, blijkt eens te meer dat geloven en blijven geloven evenmin vanzelf spreekt.

Toch weet, ervaar en voel ik dat ik de kerk nodig heb. Of beter gezegd: juist daarom weet ik dat ik de kerk nodig heb. Want ik geloof dat de kerk het lichaam van Christus is – en als ik iets nodig heb, is het Christus Jezus wel. Ik kan niet zonder Hem en dus ook niet zonder zijn lichaam. Als het niet vanzelf spreekt, als ik de kracht en energie

»

» BESCHOUWING

niet uit mijzelf kan halen en niet voel dat God krachtig aanwezig is, heb ik anderen nodig. Anderen die op hun beurt niet over zichzelf praten, maar over God. Ik heb het nodig om via de kerk de bron van leven ontsloten te krijgen: woorden van eeuwig leven, brood en wijn als tekenen van de gekruisigde en opgestane.

» Kerk2030 is geen kant-en-klaarrecept «

Daarom is het initiatief Kerk2030, waarbij ik vanaf de start in 2017 betrokken ben, voor mij zo belangrijk en waardevol. Zeker, er is een handvol kritische vragen bij dit kerkelijk vernieuwingsproject te stellen. Is het niet het zoveelste 'succesverhaal' of weer een 'gelikt project' waarmee we in tien stappen iets gefikt krijgen? Nee, dat is het niet. Ook is het geen instant-mix die alleen nog maar water en mixer nodig heeft om tot behapbare brokken te worden bereid. Het is ook geen kant-en-klaarrecept dat overal en altijd toepasbaar is. Kerk2030 is een inspirator en gids voor gereformeerde kerken. Zo kunnen ze de roeping doorleven om vanuit de eigen gemeente te zoeken naar wat God met de kerk voorheeft; hiermee kunnen ze concreet aan de slag gaan.

Zes praktijken

Kerk2030 begon in november 2016 met een oproep van Roel Kuiper, rector van de TU Kampen. De PKN had net het traject 'Kerk2025' uitgezet waarin lokale kerken met elkaar nadachten over wat nodig is om kerk te zijn. Zijn vraag luidde: hebben de GKv, NGK en CGK ook niet zo'n traject nodig? Ook binnen deze kerkgenootschappen kennen en voelen de gemeenten immers de ongenadige kaalslag die er in kerk en cultuur gaande is: kerkverlating, secularisatie, religieus analfabetisme, verstarring en verwatering. Veel kerkleden, kringleiders, ouderlingen, kerkelijk werkers, jeugdwerkers en predikanten ervaren aan den lijve de impact van deze ontwikkelingen. Maar waar en hoe vinden ze de moed en inspiratie, de wegwijzers en de gemeenschap om de toegang tot de bron van leven, Jezus Christus, open te houden?

Natuurlijk is hierover inmiddels een keur aan boeken, gemeenteprojecten en websites te vinden. Net zoals er in de afgelopen maanden talloze blogs, artikelen, e-boeken en webinars verschenen van voorgangers, theologen en andere kerkelijk betrokken auteurs over hoe we nu, in coronatijd, kerk kunnen zijn. Ook Kerk2030 blaast haar partij mee. Deze maand presenteren we een toegankelijke brochure *Geloven doe je samen* over waar Kerk2030 precies voor staat. In alle gesprekken en bijeenkomsten die de

afgelopen drie jaar gehouden werden met zowel 'gewone' gemeenteleden als lokale kerkelijk leidinggevenden bleken er zes belangrijke pijlers te onderscheiden; zes 'praktijken' noemen we die. Het zijn niet zozeer principes maar dingen die christenen door de eeuwen heen geleerd hebben om samen te doen. Dit zijn ze:

1. Christenen hebben het nodig om *Christus te zien en God te ontmoeten*.
2. Zo leren ze om te *vertrouwen op Gods goedheid en genade*.
3. Dat brengt tot een *toegewijd en heilig leven*: op God gericht vieren we het heil dat God ons schenkt.
4. Ze leren te *leven uit liefde, gericht op gemeenschap*.
5. Deze bedding voor ons dagelijks geloof oefent hen in een *nieuwe levensstijl, als goede rentmeesters* over Gods schepping.
6. Dat inspireert en rust toe tot *dienstbaarheid en leiderschap*, in de samenleving en in de kerk.

Eeuwen door

Bij nauwkeurig overdenken en praten met elkaar bleken het naast woorden vooral praktijken te zijn die lokale gemeenten alle eeuwen door hebben onderhouden. Een soort basale structuur van gemeente- en kerk-zijn, van huis-tuin-en-keukengeloven. Veel boeken over kerkopbouw, gemeenteopbouw of kerkvernieuwing gaan over het 'waarom' en het 'dat' hiervan. Dat is waardevol, noodzakelijk en belangrijk. Maar zelfs al laten deze boeken het vaak weerbarstige proces zien dat leidde tot de gedachtevorming en overtuigingen van de auteurs, dan nog blijven het woorden. Nu past dat best goed bij protestantse kerken: veel praten en reflecteren naast een handvol goedgekozen Bijbelteksten. Maar Kerk2030 is voor mij veel meer dan dat. Hoe ik dat precies bedoel? Ik geloof dat we

weer terugvinden waar het op aankomt door vanuit de basis, met elkaar, te ontdekken wat de basispraktijken van kerk-zijn eigenlijk zijn.

Kerk-zijn is in verbondenheid met de kerk van alle tijden en plaatsen je laten meenemen op de stroom van wat die kerk geleerd heeft aan praktijken, oftewel: 'de dingen die christenen samendoen, door de tijd heen, om fundamentele menselijke noden te adresseren in antwoord op en in het licht van Gods actieve aanwezigheid met het oog op het leven van de wereld' (definitie van Dorothy Bass en Craig Dykstra). De kerk is er, omdat ze door God geroepen is tot heil voor de wereld – en dat heeft ze (Godzijdank) ook eeuwenlang laten zien!

Simpel

Voordat ik dit stuk ging schrijven, heb ik mezelf nog eens afgevraagd wat mij nu eigenlijk zo fascineert in Kerk2030. Wat maakt dat het voor mij veel meer is dan een interessant traject waar ik als praktisch theoloog namens de TU Kampen bij betrokken ben? Ik kwam tot dit inzicht: het is het volstrekt praktische en tegelijk diep theologische karakter van Kerk2030 dat mij boeit en bevoegen maakt om me ervoor in te zetten. Het is eigenlijk zo simpel: het zijn gewoon kerkmensen, voorgangers, ouderlingen die vanuit hun lokale kerk-zijn op zoek willen gaan en tegelijk snappen dat zo'n zoektocht op weerstand stuit. Soms in een kerkenraad, commissie of binnen de gemeente. Die weerstand zit trouwens ook bij mezelf, ontdek ik steeds. Als gelovige vertrouw ik op Gods eigen zorg voor zijn kerk, maar dat is wel lastig. Ik merk vaak dat het moeilijk gaat, juist dan is vertrouwen niet gemakkelijk. Met Kerk2030 verlangen we daarom niet naar een nieuwe hype, maar naar een concrete weg om samen met de gemeente te gaan.

Kerk2030 is eigenlijk een goed gefaciliteerd intervisietraject van lokale kerken. In zekere zin is het waarvoor alle drie de betrokken kerkverbanden staan: onderlinge hulp en correctie. Je hoeft het als lokale kerkgemeenschap niet alleen te doen en je kunt dat ook niet. In de toegenomen complexiteit van geloven en kerk-zijn gaat dat niet. En ik ben bereid veel tijd en energie te steken (samen met de gemeenten, de werkgroepen en het kernteam) om de lokale zoektocht handen en voeten te geven. We willen, geworteld in praktijken van kerk-zijn, zoeken naar wat lokaal aan de orde van de dag is.

Kromme tenen

Als docent praktische theologie is dit een geweldig boeiend traject en als gelovige ervaar ik in elke bijeenkomst van Kerk2030 verrassingen van God. Ik zie hoe het delen van ervaringen, Bijbelwoorden en inzichten helpend is voor anderen. Ik verwonder me erover hoe anders sommige mensen denken en voelen, maar ook over hoe we daarover in verbondenheid aan God en elkaar zinvol, kritisch en

bemoedigend kunnen spreken. Kerk2030 is in die zin zelf een stukje belichaming van kerk-zijn. Wat blijkt er in al die bijeenkomsten een creativiteit te zijn, een vermogen tot correctie en (zelf)reflectie, wat kunnen woorden die in praktijk gebracht worden zegenrijk en helpend zijn. Daarnaast zit ook ik soms met kromme tenen en nauwverholten kritiek zachtjes hoofdschuddend te luisteren en kijken. Niet omdat ik het beter weet, wel omdat ik dat soms denk. Kerk2030 is heus niet het paradijs, begrijp me goed. Het is nog maar een beperkte groep, waarin de GKv is oververtegenwoordigd. Dat is jammer en ik hoop en bid dat dit verandert, omdat we juist op zoek zijn naar een breed palet aan kerken: hoe diverser, hoe beter. Want we hebben elkaar echt heel hard nodig.

» Kerk2030 is heus niet het paradijs «

Ik geloof in de kerk. Niet in Kerk2030, maar wel dat kerken elkaar moeten opzoeken en ondersteunen. Dat mis ik regelmatig: kerken denken het wel zelf te kunnen, alleen, puur lokaal. Dat lijkt me niet wijs en ook niet waar. Het gaat trouwens ook heel vaak niet of moeizaam. Wie eerlijk naar de eigen lokale kerkgemeenschap kijkt, hoeft geen stand op te houden. Jij als voorganger, jullie als kerkenraad: zoek die andere kerken nou eens op. Neem de tijd om met en van elkaar te leren en te zoeken, Kerk2030 wil daarbij van harte inspirator en gids zijn.

HANS SCHAEFFER IS HOOGLERAAR PRAKTISCHE THEOLOGIE AAN DE TU KAMPEN EN REDACTEUR VAN *ONDERWEG*

Kerk2030 in het kort:

- Kerk2030 is een initiatief binnen GKv, NGK en CGK om het lokaal kerk-zijn een impuls te geven door te zoeken naar vernieuwing van de kerk van onderaf.
- Kerk2030 startte in 2017 met een aantal conferenties en werkt vanaf 2018 met ruim tien gemeenten, voornamelijk GKv's, aan lokale vernieuwingstrajecten.
- De inzet is dat steeds meer gemeenten (ook binnen NGK en CGK) gaan deelnemen aan Kerk2030, de (online) publiekspresentatie op 16 september a.s. is daarvoor de aftrap.
- Centraal in de aanpak en visie van Kerk2030 staan zes 'geloofspraktijken', acties of handelingen die gelovigen doen om God te eren (zie Kerk2030.nl/reflectie). De eerste is 'Christus zien en God ontmoeten', maar ook 'dienstbaarheid en leiderschap' is er een.
- Voor meer informatie: www.kerk2030.nl.